

Markója Csilla

ÜDVÖZLET AZ OLVASÓNAK

1994

„Mi sántít?”
(Tandori Dezső)

„Minden csupa lejtő.”
(Henri Michaux)

Az a lapszám, melyet kezében tart az olvasó, az *Enigma* c. folyóirat negyedik száma. Az új arculat (formátum) és a jelentősen megváltozott tartalom dacára is magán viseli eredetének bélyegét. Egy műtárgyjegyzékből és egy kiállítási meghívóból született 1992 októberében: mindkettő megtalálható benne ma is. A kéthavonta megjelenő, egyelőre direct mail terjesztésű folyóirat több-kevesebb szigorúsággal kapcsolódik az Új Vizualis Kultúra Alapítvány által a Hegedűs Gyula utcai galériában rendezett kiállításokhoz; több szigorúsággal a *Hívószó* rovatban, mely megegyezik a kiállítás hívószavával, kevesebbel a *Meridián*ban, mely mintegy összekötni igyekszik a folyóirat különböző részeit (laza asszociációk vagy éppen ellenpontoszó szerkesztés révén, ahogy pl. a következő szám „katasztrófa” hívószava kiegészül a „szimulakrum” tematikával).

A *Meridián* az újság mindenkori „főtémája”, a *Portré* rovattól (melyben mindig más képzőművészt, alkotót mutatunk be) a *Trópusok*on és az *Angelus Novuson*, a benjamini értelemben vett „kritikai” és „aktuális”, a szellemi fejtegetéseket mintegy konkretizáló (egy-egy kiállítás megnyitót, műkritikát, leíró jellegű tanulmányt közlő) rovaton át a *Műtárgyjegyzék*ig ível. A *Trópusok* afféle szellemi katlan, szó és kép, képzőművészet és irodalom vegyülhet össze benne „filozófiai kezelésben”,² egyaránt jellemezheti a „vad befogadás” és a „fülledt enyészet”... Elsősorban fordítóműhelynek szántuk: Rosalind E. Krauss, Michel Foucault, Svetlana Alpers, Suzi Gablik, Craig Owens, Michael Fried, Werner Hofmann, Arthur C. Danto, M. Merleau-Ponty, René Passeron, Gilles Deleuze és mások képzőművészeti, művészetelméleti tárgyú írásai kapnának itt helyet.

A folyóirat, különösen a „hiánypótló”, mindig valamiféle voluntarizmus szülte. Az új *Enigma* elsősorban a képzőművészet elméletével, képzőművészet és irodalom viszonyával, művészetfilozófiai, esztétikai problémákkal kíván foglalkozni. „A folyóirat – írja Benjamin az *Angelus Novus* bevezetőjében – bármely tételben akar magára

¹ *Enigma*, 1, 1994, 2. No 1. 5–6.

² Walter Benjamin: Az „Angelus Novus” c. folyóirat bejelentése. In: Walter Benjamin: *Angelus Novus*. Európa, 1980. 92.

1. Markója Csilla, az *Enigma* főszerkesztője, az előszó írásának idején. Markója Noémi felvétele
© Markója Csilla

ismerni, félreérti saját magát.” Beszédesség kettősség Benjaminsnál egyfelől az igazság „terrorja”, másfelől az öntudatlan és kiszámíthatatlan folyóirat, mely bármely akaratnál evidensebben irányul a jövőre... Ellenpontozás és kiegészítés az elsőhöz *hozzáírnunk* az igazság „anarchiáját”, a másodikhoz pedig Lenzet, amint Büchner novellájának derekán, *lejtője felén* „gyermeki módon előkereste zsebéből a lutrijegyeit, így akarta megtudni, mit kell tennie: ez a hit, ez a földi életben élő mennyország...”. A többit *felejt*.

Ily módon a folyóirat meridiánja nem annyira a szerkesztői akarat (időérzék) vagy fantázia által tagolt, mint inkább véletlen egybeesések, kép és szó pillanatnyi összjátéka által tagolatlan: jobb esetben a *történethez*, a mindig aktualizálódó eredethez *visszadatált*.

„Return to innocence” – ez az újság „talált tárgya” (tudva azt is, hogy „keresett”). A *visszatalálás* útja már Lenz-cel tótágast lejt: „Csak azt találta olykor kellemetlennek, hogy nem tud a fején járni.”³ Az újság szempontjából a lejtőmeridiánt így képzeljük: „enyhe lejtőn

gurulsz, negatív kaptatón pozitív fogódzókkal.”⁴

Ami pedig az „aktuálist”, a folyóirat mindenkor becsvágyát illeti, Benjamins szép metaforájából, a himnusz erejéig feltámadó, majd rögtön semmibe tűnő, semmibe futó angyallégióból *kivehetjük* (ezzel a *csonka rímmel* is nevesítve a talányos folyóirat-címet) Michaux egyik *Enigmáját*:

„Kenyérmorzszából állatkát gyúrtam, valamiféle egeret. Alig fejeztem be a harmadik lábát, máris futni kezdett. Elmenekült az éj leple alatt.”⁵

³ Georg Büchner: Lenz. In: *Georg Büchner művei*. Európa, 1982. p. 155. v. ö. még: Paul Celan: Meridián. in: *Műhely* 1993/4

⁴ Tandori Dezső: „És a Szép mintha csak futna innen”. In: *Pompei* 1992/3. p. 84. lásd itt: „Mi sántít?” p. 92.

⁵ Henri Michaux: Talányok (Énigmes). In: *Nyugodjék lázadásban*. Európa, 1972. p. 5. Illyés Gyula fordítása.